

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Physicam, siue Scientiam de Corpore naturali

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

Tractatvs II. De motu corporis naturalis à minori ad maiorem qualitatem &
è contrario: siue de intensione & remissione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95236](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95236)

tatem partium ab ipsis explicari debet: igitur difficultates aliarum sententiarum non euitant, & alias denuo superaddunt.

TRACTATUS II.

De motu corporis naturalis à minori ad maiorem qualitatem, & è contrario: siue de intensione, & remissione.

CAPVT PRIMVM.

An aliqua qualitates additione gradus ad gradum intenduntur?

1.

RBITOR intensiorem, quàm subiectum aliquod redditur magis tale, quam antea erat, fieri additione gradus ad gradum, si de qualitatibus physicis, nimirum calore frigore & aliis similibus sermo sit. Hac sententia, quæ communior est, hac vnica ratione missis aliis minus efficacibus, probatur: si intensio caloris v. g. non fieret additione gradus ad gradum maxime: quia aut fieret mutatione totius caloris imperfecti in alium perfectiorem: aut mutatione existentiae imperfectae in aliam existentiam magis perfectam, inuariata tamen essentia caloris: aut quia fieret per maiorem radicationem caloris ad subiectum: siue, quod perinde est, per magis perfectam eius vnionem cum subiecto: aut demum quia fieret per expulsionem qualitatis contrariae. At nullo ei his quatuor modis fieri potest caloris intensio: ergo sola additione gradus ad gradum calor in eodem subiecto intenditur: quemadmodum non sine additione partium per diuersa subiecta extenditur.

2.

Primus intensiorem explicandi modus est Durandi in 1. distinct. 17. Gofredi quodl. 11. quæst. 3. Auicennæ, Gilberti Porretani & aliorum: qui tamen abique negotio confutari possunt: namque, si calor intenderetur, maiorque fieret corruptione totius caloris remissi, eiusque mutatione in alium perfectiorem de nouo productum, ignis aquam calcificans non solum esset productius caloris; verum etiam caloris destructius: & sol aërem magis magisque illuminans non tantum lucem produceret; sed etiam eam destrueret: at quis ferat, ignem non tantum caloris, verum etiam frigoris; aut quod perinde est carentiae caloris; ac tolem non tantum lucis, verum etiam tenebrarum parentem esse: aut quis ferat simile destrui à suo simili, cum ratione solius similitudinis quoduis indiuiduum propagationem, & conseruationem suae speciei appetat?

3.

Rursus: si aqua intensè calefit mutatione totius pristini caloris in alium indiuisibilem, ac perfectionem: ergo, cum absente igne calor aquæ remittitur, totus illico peribit: siquidem gradibus caret, qui sensum, ac paulatim perire possint, quod tamen sensui, & experientia repugnat. Nec responderi potest, absente igne totum quidem aquæ calorem destrui, eius tamen loco alium minus perfectum produci: à quo enim obsecro produciatur: non ab igne; qui absens est: non ab a-

qua; quæ caloris productiua non est: non à calore præterito; alias hic alteri calori, quem producit, coëxisteret in eodem instanti; haud secus ac actus habitum absque vtriusque coëxistentia in aliquo instanti post se relinquere nequit: non à Deo; cuius munus non est producere calorem absque exigentia causæ creatæ, & cum renitentia agentis contrarij & frigidi; alias Deus naturaliter, & secluso quouis miraculo aquam in absentia ignis calcificare, & nativo frigore spoliare posset.

4.

Præterea si intensio caloris sit, indiuisibilis caloris in alium indiuisibilem magis tamen perfectum commutatione; certè intensiua alteratio continua non erit. Consequentia probatur: nam forma indiuisibilis in instanti produciatur: terminus ergo alterationis intensiuae, cum indiuisibilis sit, in instanti fiet: cum ergo vnum instans alteri immediatum, & continuum non sit, alteratio intensiua continua non erit; sed potius morulis interrupta. Consequens autem sensui, & experientia repugnat: vsque adeò, vt qui manum maximo igni applicatam continuo tamen calefieri neget, is certè aquilam per aëra velocissimè se se librantem, continuo tamen moueri inficias etiam ire teneatur, cuius tamen oppositum supra lib. 3. tract. 5. cap. 2. demonstratum manet.

5.

Secundus modus explicandi intensiorem sine additamento graduum est Egidij quodlib. 2. q. 14. Capreoli in 1. quæst. 1. art. 2. & Astudilli 1. de generat. quæst. 8. qui tamen iisdem argumentis, quibus supra vsimus confutari possunt: namque, vt demus essentiam qualitatis ab eius existentia realiter distingui, & eandem essentiam modo hac, modo illa existentia affici posse, quod tamen falsum esse in metaphysica ostendimus; aut existentia perfectior per alterationem intensiua comparata habet latitudinem gradualem; & sic idem de ipsa essentia qualitatibus absque inconuenienti dici poterit: aut ea existentia est indiuisibilis alteri etiam indiuisibili succedens; & ita simile à suo simili destruetur, & calor aquæ sensim paulatimque remitti nequibit; & alteratio intensiua continua non erit: vt ex nuper dictis huc applicatis dilucidè constat.

6.

Tertius modus explicandi intensiorem absque adiectione graduum est Caietani 1. 2. quæst. 5. art. 2. nec non Capreoli vbi supra conclus. 5. atque inter Thomistas communior est. Multis tamen argumentis impugnari potest. In primis enim omnia argumenta paulo supra confecta contra eum militant: siquidem vnio qualitatis cum subiecto latitudinem gradualem, quam non habet qualitas, habere nequit, ac proinde indiuisibilis est, & continuè produci nequibit. Deinde, cum sol aërem magis magisque illustrat, non erit à quo vnio illa imperfectior lucis destruat: aut cum calor aquæ sensim remittitur, à quo vnio imperfectior caloris denuo producat. Dices ab ipso calore. Bene: ergo est prior natura vnione quam producit, nec non etiam posterior natura eadem vnione, per quam iuxta Thomistas à subiecto educitur: at mutuam causalitatem saepe sapius improbauimus. Rursus quidquid sit de ea sententia, quæ vnionem ab actioneeductiua non distinguit; cerè pro priori naturæ quo calor est expectatus ad vnionem, illam producendam daretur, & non daretur ipsa vnio: non daretur; quia est effectus caloris; daretur verò; quia calor ex natura

Y 4 rei

rei non est proximè expeditus ad aliquid operandum, nisi provt vnitur subiecto. Hoc eodem argumento impugnari poterunt auctores numero superiori citati, si languescēte calore aquæ eius existentiam imperfectam ab eius essentia produci dicant.

7. Rursus sic argumentor : visus noster percipit maiorem lucem : sed non percipit perfectionem illam lucis vnionem : ergo lux non per talem vnionem ; sed per additionem graduum maior, siue intensior constituitur : minor luaderetur : quia vnio illa lucis non est lux, aut color : cur ergo videri possit ? Respondent aliqui, nos videre maiorem lucem non ex parte obiecti ; sed ex parte modi, eo quod perfectior vnio facit, vt eandem lucem perfectius quàm antea, eaque vnione quæ dici solet maioris lucis, intuemur. Hoc tamen friuolum est : tum quia eadem ratione dici posset, nos non percipere simpliciter lucem ex parte solius obiecti ; sed etiam ex parte actus : idque quod videmus non esse lucem, provt condistinguitur à nostra visione ; sed potius per hanc constitui in ratione lucis : tum etiam quia falsum est, nos maiorem lucem eo ipso perfectius intueri, cum eximius lucis fulgor haud rarò oculos nostros præstringat.

8. Vltius argumentor : candor hostiæ consecratæ pluribus aliis maior, atque aded intensior est : at non ob perfectiorem vnionem cum subiecto, cum ab omni ratione cum subiecto absolutus sit. Quod autem aliqui respondent, cum candorem extensivè quidem maiorem esse plurimis aliis, ob id tamen intensiorem non esse prorsus deridiculum est. Nam hac ratione omnium formarum intensio de medio tolli posset : quo enim argumento impugnari posset, qui calorem ignis extensivè quidem maiorem esse calore ligni, eo verò propriè intensiorem non esse, assereret : iam quoties extrema sunt eiusdem rationis, non est, cur de facto saltem vnio talium extremorum, eiusdem rationis non sit : qua ratione suo loco edocebimus, vnionem essentialem capitis humani, & vnionem cordis esse eiusdem speciei ob identitatem specificam extremorum eaque vniones si specie differrent, eo ipso nō vniones meras, sed formas substantiales futuras esse. Cum ergo calor aquæ ante, & post intensiorem sit idem, & à qua etiam sit eadem, qui fieri potest, vt vnio specie varietur ?

9. Quartus, & vltimus modus tuendi intensiorem absque gradibus est Ægidij quodlib. 2. q. 14. & 1. de generat. quæst. 18. Verum cæteris probabilior non est : quinimò manifestè improbari potest : primo namque lux nullum habet contrarium : ergo per expulsionem contrarij non intenditur. Deinde gratia habitualis, & charitas in iusto intenduntur ; & non per expulsionem alicuius contrarij : nihil enim est contrarium gratiæ & charitati, nisi peccatum lethale : at peccatum lethale non expellitur per intensiorem gratiæ, & charitatis ; vt pote quod ante eam intensiorem per gratiam, & charitatem quantumlibet remissas satis superque expulsum supponitur. Tertio demum cum dicitur, calorem intendi sola frigoris expulsionem actio intensiva ad quid terminatur ? non ad novum aliquem caloris gradum, vt Ægidius fatetur : non ad meram expulsionem frigoris : quia, vt demus actionem aliquam positivam ad solam alterius rei carentiam terminari posse ; certè in eo euentu absque præiudicio alicuius exigentia fri-

De intent. & remission.

gus positivè destrueretur, & à subiecto depelleretur, quod tamen intelligibile est.

CAPVT II.

An gradus intensiōnis homogenei sint ?

10. P Otissimum, ac ferme vnicum argumentum, quo se propugnant auctores capite præcedenti impugnati, ita se habet. Si qualitas additione gradus ad gradum intenderetur : vel gradus intensiōnis essent homogenei ; vel heterogenei : æquales ; vel inæquales : nihil autem horum sustineri potest. Huic argumento auctores nostrarū partiū non eodem omnes modo respondent. Alij siquidem gradus intensiōnis non nisi homogeneos esse posse censent : alij verò heterogeneos esse malunt : aliis æqualitas graduum placet ; aliis eorum inæqualitas magis aridet. Quamvis autem omnes probabiliter philosophentur : ipse tamen argumentō liberalius responderi posse existimo. Arbitror enim possibilem esse intensiōnem plurium qualitatum, quæ per gradus homogeneos fiat : aliam, quæ gradibus heterogeneis constat : aliquam etiam cuius gradus æquales sint : & nonnullam, quæ per gradus inæquales perficiatur : quoniam autem graduum genere qualitates physicae de facto intenduntur, problematicè defendi posse. Porro quam verum sit, intensiōnem aliquam fieri posse per gradus homogeneos ; & quam probabile sit, per eas intensiōnem omnem omnium qualitatum, de quibus loquimur, de facto etiam fieri capite præsentī propugnandum aggredior, iis, quæ statim sequutura sunt, reliquas nostræ sententiæ partes aggressurus. Hoc autem, quod de homogeneitate graduum statuo, haud aliter melius constabit, quam expositione earum difficultatum quæ in contrarium opponi solent.

11. Oppones igitur primò : calidum vt duo neque se ipsum intendere, aut calidum vt tria efficere ; alias contra manifestum experimentum nullo alio calido intensiori sibi applicato vsque ad octavum caloris gradum intendi, atque in ignem suapte natura conuertere posse, cum non sit potior ratio, cur tertium caloris gradum, quam reliquos sequentis sibi adiciat : consequentis autem tam absurdi sequela, hunc in modum probatur. Calidum vt duo potest producere in diuersis subiectis duos primos caloris gradus : cum ergo tertius & quartus & quivis vltior caloris gradus sit eiusdem speciei cum duobus primis gradibus, non erit cur calidum vt duo in se ipsum tertium, & quartum caloris gradum, ac eorum adminiculo alios vltiores producere nequeat. Hoc idem argumentum paulo aliter proponi solet. Calidum vt duo in subiecto, aut nullum, aut certè vnicum caloris gradum habente, calorem producit, illudque calidum vt duo efficit. Quod si subiectum antea fuerit calidum vt duo, nihil caloris in eo producet, vt experientia testatur : at non esset, cur tertium in eo caloris gradum non produceret, si tertius gradus caloris esset homogeneus, & eiusdem speciei cum primo caloris gradu, quem calidum vt duo proculdubio producit.

12. Huic argumento respondeo primò, idcirco calidum nec se ipsum intendere, nec aliud etiam calidum vt duo amplius calefacere posse, quia, vt

tert commune proloquium, simile non agit in simile. Quod si vterius interrogetur, cur simile agere nequeat in simile, abique vlla repetitione principij dici potest, hanc esse agentium omnium naturam nobis multiplici experimento à posteriori compertam. Præter hanc etiam rationem aliæ etiam sufficientes afferri possunt, ob quas absurdum, quod in argumento inferitur, minimè sequatur. Quare secundo respondeo, ob id calidum vt duo nec in se ipso, nec in alio sibi simili vltiore calore producere, tamen si gradus sint homogenei, quia qualitas omnis non solum in extensione, verum etiam in intensione sphaeram actiuitatis sibi præscribit: nulla autem intensio- nis sphaera esset, si calidum vt duo aut se, aut aliud simile intendere posset, vt ex dictis numero superiori constat.

13. Et quidem sicut in aduersa sententia lucidum vt duo in alio subiecto lucem vt duo sibi similem, paremque producere nequit, solumque primum gradum in eo lucis efficit: primus autem gradus lucis in alio subiecto alium etiam lucis gradum sibi parem & æqualem producere nequit, ne vt aduersarij philosophantur, lucis extensio nulla sphaera cohiberetur, duoque gradus lucis alicubi producti alios duos, & hi alios duos, & sic absque fine producerent: ita similiter non video, cur (esto gradus sint homogenei) calidum vt duo aut se, aut aliud sibi simile calefacere amplius debeat, cum eius intensio suapte natura finem, sphaeramque sortiatur. Respondeo tertio, ob id calidum vt duo aliud calidum vt duo intendere non posse, quia aliàs daretur perpetua actio, & repassio; & in vno instanti calida illa vi caloris se se intenderent: in alio verò vi frigoris, cum quo calorem suum coniunctum habent, se se remitterent, alternante semper frigoris, & caloris victoria.

14. Oppones secundo: idcirco partes corporis animati diuersæ speciei sunt, supposita adæquata earum distinctione reali, quia dissimiles operationes diuersoque specie effectus sortiuntur: at hæc ratio militat in calore extenso & intenso, quorum alter, & non alter ad formam substantialem ignis dispositioni concurrens: ergo calor intensus, & extensus diuersæ speciei sunt: quod si gradus intensiois essent homogenei, plures primi gradus per multa subiecta extensi in vnum colligi, in eoque primus, secundus, tertius, quartus, & sic de cæteris fieri possent; sicut ad intensi- onem oportet: iam ergo calor intensus extensus esse potuit: ac proinde specie non differunt, contra quam paulo supra probatum manet. Respon- deo calorem intensum, caloremque extensum se- cundum se sumptos eisdem effectus habere, nec magis vnum quam alterum ad formam substantia- lem ignis disponere: ideo vero calorem inten- sum, non verò extensum ad formam substantia- lem ignis hic, & nunc disponere, quia partes omnes caloris intensi eidem subiecto vniuntur, cum tamen partes caloris extensi diuersis separa- tilque subiectis copulentur. Hinc autem non ca- loris intensi, & externi; sed solarum vnionum diuersitas specifica oritur, quam nos vltro largi- mur, & sæpe sapius in simili ostendimus.

15. Oppones tertio: si plures quantitates homo- geneæ eidem materiæ vniuntur, materia ob id ma- gis quanta, aut extensa non erit: ergo etiam si plures gradus caloris omnino similes in eodem

subiecto collocentur, non ob id subiectum magis calidum erit: ac proinde intensio per gradus eius- dem rationis fieri nequit. Verum hoc argumen- tum inutile est; vt pote quod omnes sententias ex æquo impetit: non si plures quantitates diuersæ speciei constituentur diuinitus in eadem materia, hæc propterea magis quanta, ac extensa non erit. Deinde seu magis perfecte seu minus perfecte quantitas vniatur materiæ; materia ob id magis minusve quanta non erit: sane ergo calor per gra- dus heterogeneos, aut per maiorem radicationem Thomisticam, aliòve modo intendi non poterit, si quid eo argumento concluditur. Absolutè res- pondeo, in eo differre quantitatem à qualitate, quod hæc, & non illa intensiois capax sit: quare gradus homogenei qualitatis eam intendere po- rerunt; esto gradus homogenei quantitatis eius intendendi vim non habeant.

Oppones quarto. Cum calor internus valde in aqua productiua, ac postea in absentia ignis re- mittitur; sextus caloris gradus vltimo productus à tertio frigiditatis naturæ gradu destruitur, & postea quintus à quarto, & quartus à quinto, & tertius à sexto, & secundus à septimo, ac demum primus ab octauo, & summo frigiditatis gradu: at, si gradus omnino essent homogenei; neuti- quam octauus gradus frigoris, & primus caloris, & septimus, ac secundus; & sic de reliquis deter- minatè opponerentur; sed potius quilibet gra- dus caloris quibuscumque frigoris aduersarentur ex æquo.

Respondent aliqui, idcirco octauum frigidita- tis gradum primum & non alium destruere, ei- que soli hic & nunc opponi: quia, licet gradus sint homogenei, ordo tamen distinctionis debet esse contrarius ordini productionis: vnde primus caloris gradus eo ipso, quod primo introductus fuerit, vltimo destrui, & expelli debet. Contra tamen; quia ideo in ædificiis, quorum exemplo hi Authores vtuntur ordo destructionis, & ordo constructionis contrarij sunt, partesque prius fa- bricate vltimo destruuntur; quia partes prius fabricate fundamento propiores sunt, aliasque sustentant: vnde propter incumbentem sibi mo- lem tam cito aut facile enerti nequeunt: & gra- dus caloris omnino homogenei ita comparati sunt, vt neuter alteri destinatè incumbat: sed potius omnes subiecto calido innitantur, illudque denominet: cur ergo gradus caloris primo pro- ductus vltimo destrui debet, & primo destrui non possit? siquidem ob huius ruinam reliqui gra- dus minimè corruerent, sed potius in subiecto suo subsisterent.

Quinimò si graduum illorum, quorum alter primo, alter verò postremo productus est, vnus prius alio ex natura rei destrui debet, potius is, qui primo productus est, prius destruendus est, cum reliquis plus durauerit, gradibusque poste- rioribus æqualis cum priori duratio suo quasi iure debeatur. Quapropter melius responderi potest argumento, aut per primum frigiditatis gradum primum etiam caloris gradum, & per secundum frigiditatis secundum etiam caloris, & sic de re- liquis seruata proportionem, destrui, ob rationem iam iam insinuatam: aut certè qualis gradus ex- pellendus sit à solius causæ primæ determina- tione pendere: haud aliter ac in nostra sententia etiam tuente heterogeneitatem graduum, quod hic primus gradus præ alio primo gradu omnino sibi

sibi simili introducat, ab arbitrio etiam solius Dei dependet.

19. Oppones quintum: si unus gradus lucis absolute ac præcindendo à subiecto alium primum gradum lucis producere nequit: aliàs productum unico gradu lucis in quacunque mundi plaga totus terrarum orbis illustraretur, & extensio lucis nullis finibus circumscribi posset, videlicet uno gradu lucis alium diffundente, & hoc aliud, & sic in infinitum. Pari ergo ratione primus, & secundus gradus lucis alium primum, & secundum absolute, & præcindendo à subiecto producere nequibunt, nec ad hoc virtute naturali præditi erunt: at si gradus lucis essent homogenei, posset primus, & secundus gradus alium etiam primum, & secundum producere: siquidem omni proculdubio posset producere in uno subiecto rerum gradum lucis, & in alio alium, itaque duo primus, & secundus essent, si in eodem subiecto reciperebantur. Hoc idem argumentum in calore fieri potest, qui non solum per accidens & ratione contrarij, sed per se extensionis sphaeram habet.

20. Respondeo iuxta Aristotelicam, verioreque sententiam: primus gradus lucis non est indiuisibilis; sed potius in infinitum diuiduus; aliàs lux intensa primo gradu, & secundo, & tertio, & ceteris constans, solis indiuisibilibus constaret: unde sicut primus, & secundus gradus lucis, iuxta aduersarios, absolute, ac simpliciter producere possunt alios duos gradus lucis, non in eodem subiecto, ne extensio lucis infinita sit; sed in uno subiecto unum, & in alio alium, ut ita lucis extensio finiatur: ita similiter primus gradus lucis absolute, ac simpliciter producere potest alium primum gradum lucis, non tamen in eodem indiuisibili subiecto ob periculum infinitæ extensionis, sed potius partem primi gradus in uno subiecto, & partem eius in alio, ut ea ratione extensio lucis paulatim diminuat, ac tandem finiatur. In sententia etiam aliter componente continuum, scilicet ex indiuisibilibus finitis argumento facile responderi potest: nam, iuxta ipsos aduersarios graduum heterogeneitatem amplectentes, duo gradus indiuisibiles lucis alios duos absolute, ac præcindendo à subiectis producere possunt: unum verò gradum indiuisibilis lucis alium indiuisibilem producere nequit: cur ergo, qui gradus esse homogeneos nolumus, pari iure tueri non possumus primum, & secundum gradum indiuisibilem, alium etiam primum & secundum absolute, ac præcindendo à subiecto præcindere posse; primum tamen gradum indiuisibilem lucis alium primum producere non posse: videlicet ob inconueniens quod hinc, non verò inde sequitur.

21. Oppones sexto, & ultimo: cum calidum ut septem, & frigidum ut septem concurrunt, & inuicem applicata colluctantur in instanti temporis applicatione immediate sequenti datur actio, & repassio: & in altero subiecto septimus calor gradus destruitur; & aliquis frigiditatis gradus in eo extrinsecus producit: in altero vero septimus frigiditatis gradus in eo extrinsecus producit: in altero vero septimus frigiditatis gradus destruitur: at nullus calor gradus in illud imprimatur. Porro autem pro priori naturæ ad huiusmodi actionem, & repassio gradus aliqui frigoris intelliguntur existentes, ij nimirum, qui resistunt repassio-

ni, ac postulant ne per eam nisi unus frigoris gradus depellatur, quique etiam actioni incumbunt, & frigoris impressione contrario suo mutam gratiam referunt. Deinde pro eo priori naturæ ab aliquo frigoris gradu, septimo nimirum, qui expellendus est, omnino præcinditur: aliàs si pro eo priori naturæ intelligeretur existens, certè in eodem instanti reali talis gradus, eiusque carentia simul existerent.

22. Tunc ultra: nulla est ratio ob quam à septimo illo gradu præ alio quouis tunc præcindatur, nisi quia natura sua septimus est, in talique euentu præ reliquis omnibus expellendus, videlicet quia reliquos suapte natura supponit; hoc autem absque eo quod à reliquis specie differat intelligi nequit. Quod verò alia ratio eius præcisionis assignari non possit, perspicuum videtur: siquidem non ideo præcinditur à septimo illo gradu, tanquam pro posteriori expellendo, quia ordo expulsionis est contrarius ordini introductionis, & cum sit ultimo introductus ille gradus, primò expellendus est, si quando aliquis expelli debet: tum quia fieri potest, ut in subiecto omnes septem frigoris gradus simul introducti fuerint, ut cum Deus elementum aquæ primò creauit: tum etiam ob rationes, quibus paulò supra hanc vtriusque illius ordinis contrarietatem oppugnaui. Rursus, quod solum restat, in determinationem causæ primæ reuocari non debet, quod pro illo priori naturæ ab uno gradu potius quam ab alio, velut posteriori expellendo, præcindatur: cum enim pro eo priori nondum intelligatur calor introductus, non est cur Deus expulsionem illius gradus decernat, ab eoque præcindi faciat.

23. Respondeo: quemadmodum Angelus prout existens in instanti A postulat innatè infertque conseruationem suam pro instanti B, non verò prout existens in ipso instanti B: aliàs prius natura, quam in eo existeret censeretur in eo existens, & conseruatus, ut intuitu constabit, & alibi ostendimus: ita similiter, cum septem gradus frigoris, septemque caloris in diuersis subiectis concurrunt, & applicantur, innatè postulant, ut in instanti sequenti, quo futura est actio, & passio, non omnes destruantur; sed potius sex illorum conseruentur. Deus autem huic eorum appetitui stare tenetur, ne muneri causæ primæ desit, ac proinde determinat decreto aliquo efficaci sexos frigoris, totidemque caloris gradus conseruare, eos nimirum, quos ipse eligit, cum omnes omnino homogenei sint: hinc est ut à septimo frigoris gradu pro priori naturæ instanti realis sequentis præcindatur, quia quamuis nondum determinauerit Deus illam destruere eo quod nondum introductus sit calor; tamen pro illo priori non determinat illum conseruare, sicut alios sex omnino similes conseruare decernit. Quo circa non ob id præcinditur ab eo gradu, quia est dissimilis ceteris ac natura sua septimus, nec etiam ille gradus est ultimo productus: aut quia Deus destructionem ante productionem caloris decernit: alterumque, aut alterum ex nostra sententia sequi immerito aduersarij existimant.

24. Gradus intensiois esse homogeneos tenet Pater Vasquez in 1. 2. tomo 1. disput. 82. cap. 6. Rubius 1. de generatione cap. 8. tract. 8. quest. 5. Arriaga de generat. disp. 3. sect. 3. Okam. in 3. q. 6. Greg. in 1. distinct. 17. quest. 4. & Gabr. in 3. d. 13. In eadem sententia sunt Comimbrienses 1. de generat.

generat. cap. 4. quæst. 2. Niphus 8. met. quæst. 11. cap. 4. Tolet. lib. 1. de gener. c. 4. & nouissimè Ioannes Baptista Nouatus de eminentia Dei paræ tom. 2. cap. 6. quæst. 23. Quamuis in eo mihi displiceant hi Authores, quod non solum de facto intensiorem fieri per gradus homogeneos censent, verum etiam aliter fieri non posse reuocant.

CAPVT III.

An gradus intensiōis heterogenei sint?

25. **S**ecunda nostræ sententiæ pars est, intensiorem fieri posse per gradus dissimiles, seu heterogeneos, ac satis probabile esse, quod per eos etiam de facto fiat, hoc autem constabit solutione argumentorum, quæ in contrarium adduci solent. Oppones igitur primò: gradus intensiōis inuicem vniuntur: res diuersæ speciei inter se vniiri nequeunt: verum si formæ animalium perfectiorum diuisibiles sunt, ac partibus constantes dissimilibus vt multi autumant, sanè res diuersæ speciei inuicem continuari possunt, tamen si diuersa subiecta sortiantur: à fortiori ergo vniiri poterunt, cum idem omnino subiectum sibi vendicant, vt in intensiōe vsuenerit. Quod si diuersitas specificarum vnioni obest, dic gradus intensiōis soli subiecto quod afficiunt, non verò sibi ipsis inuicem vniiri.

26. **O**ppones secundò: si plures gradus homogenei lucis in eodem subiecto collocentur, proculdubio visus maiorem lucem conspiciet: ergo intensiorem; aut certe experientia omnes, quibus intensio qualitatum comprobatur, nihili faciendæ sunt: ergo intensio per gradus homogeneos fiet. Respondent aliqui, in eo euentu visum percepturum maiorem lucem quasi extensiuè, non vero intensiuè: haud aliter ac si quis videret duos subiecta lucida inuicem penetrata, maiorem quidem lucem perciperet, non tamen intensiorem, quam si alterutrum videret, eo quod intensio qualitatis, nisi in ordine ad idem subiectum, intelligi nequeat. Hallucinantur tamen: quia accedens non solum potest esse intensum in ordine ad subiectum, verum etiam in ordine ad locum; cumque plura accidentia, aut potius accidentium gradus in eodem loco sunt, tamen in eodem subiecto non sint intensiōem constituent, vt videre est in accidentibus eucharisticis: quare etiam, cum duo subiecta lucida in eodem loco penetrantur, eorum lux commissæ non solum maior, sed etiam intensior erit: & quidem aliter omnes experientia, quibus intensio probari consuevit, nullæ erunt, vt in argumento benè obicitur. Respondet igitur primo per instantiam: quia si plures gradus heterogenei in eodem subiecto constituentur visus maiorem lucem percipiet: ergo etiam per gradus heterogeneos intensio fiet. Deinde absolutè respondeo id solum argumento concludi, intensiōem fieri posse per gradus homogeneos, non verò per illos de facto fieri: in eo siquidem euentu visus perciperet maiorem lucem, non tamen eodem modo, eademque ratione, qua modo eam percipere solet.

27. **O**ppones tertio: qualitas intensa constat partibus infinitis: tum quia qualitas externa his constat: tum etiam, quia aliàs alteratio intensiua non

posset aut velocior ac velocior, aut tardior ac tardior in infinitum esse, vt supra libro tertio tr. 6. expendimus: at qualitas intensa non constat partibus infinitis heterogeneis: ergo solum homogeneis. Minor suadetur: quia si partes infinitæ qualitatis intensæ essent heterogeneæ, ac dissimiles; iam determinatæ, non vero indeterminatæ essent: at infinitas partium determinatarum repugnat. Verum vt hoc modo aliqua pars determinata dicatur satis superque est, vt ab alia quauis solo numero distinguatur: & quamuis etiam sufficiat, necesse tamen non est ad determinationem partis, vt ea à quauis alia specificè distinguatur: ergo seu qualitas extensa partibus infinitis homogeneis constet & æquo infinitis partibus determinatis constabit; si quid propositum argumentum valet. Deinde pars determinata intensiōis est, non quæ specie aut numero ab alia distinguitur, sed quæ magnitudinem, ac quantitatem nobis perceptibilem continet: omnis autem pars præ exiguitate sua à nobis imperceptibilis eo ipso indeterminata est: cum ergo infinitæ partes heterogeneæ qualitatis intensæ ita comparatæ sint, vt nulla earum per se sentiri possit; sed præ exiguitate sua sensum nostrum subterfugiat; certè non determinatæ; sed indeterminatæ erunt.

28. **O**ppones quartò: non sunt multiplicandæ sine necessitate: ergo neque diuersificandæ specie sine necessitate: cum igitur nulla necessitas vigeat, ob quam gradus intensiōis heterogenei ac specie diuersi esse debeant; certè homogenei de facto saltem erunt. Verum in primis authores in fine capitis præcedentis relati necessitatem specificæ diuersitatis graduum argumentis suis probasse sibi videntur. Deinde sicut non sunt multiplicandæ entitates sine vrgenti necessitate, ita non est recurrendum ad determinationem causæ primæ absque vrgenti etiam necessitate. At si gradus sint homogenei, quod septimus gradus frigoris v.g. præ reliquis expellendus sit, ad determinationem causæ primæ reuocandum est, si gradus sint homogenei, cum tamen si heterogenei sint, ex ipsis graduum naturis id proficiatur, & ex eo quod septimus gradus suapte natura septimus sit, & reliquos supponat; atque adeo non priores natura; sed posteriores natura destrui debent; sicut in demolitione ædificiorum contingit: ergo non magis gradus homogenei esse debent, ne sine necessitate species multiplicentur, quam heterogenei, ne etiam sine necessitate ad determinationem causæ primæ recurratur.

29. **O**ppones quintò: gradus sunt æquales: ergo & homogenei. Antecedens multis argumentis infra capite sequenti ostendetur: Consequentia videtur perspicua: quia in creatis duæ res æquales homogeneæ & eiusdem speciei necessariò sunt; vnde enim earum diuersitas nisi ex perfectionis inæqualitate proficisci potest? Verum antecedens satis probabiliter negari posse infra constabit. Consequentiam etiam esse nullam & ex æqualitate graduum haud benè inferri earum homogeneitatem, & similitudinem in metaphys. suadebitur, cum sermo fuerit de æqualitate nostrarum animarum. Itaque licet gradus intensiōis in alia rerum serie possint esse homogenei; at valde probabile est quod de facto sint heterogenei. Atque hoc posterius Suarez tomo 2. Metaphys. disp. 46. sect. 1. Hurradus disp. 5. de generat. & corrupt. sect. 6. subsect. 2. Lugo in tomo de Incarnat. disp. 5. sect. 7.

sect. 7. Tellez disp. 66. Metaphys. sect. 2. Fracostorius lib. de sympathia cap. 6. & quod attinet ad qualitates vniuoce operantes, cuiusmodi sunt lux calor, &c. Compton. disp. 10 de gen. sect. 2. etsi de qualitatibus aut non operatiuis, aut tantum æquiuoce operatiuis aliter sentiat.

CAPVT IV.

Quid de qualitate graduum sentiendum sit?

30. Tertia nostræ sententiæ pars est, intentionem fieri posse per gradus æquales in perfectione, ac verisimillimum esse, ita etiam de facto fieri. Oppones primò: gradus intensiōis sunt diuersæ speciei ob argumenta illa quæ supra capite secundo proposita sunt: at in creatis res diuersæ speciei æquales esse nequeunt: ergo gradus intensiōis æquales esse nequeunt: ergo gradus intensiōis æquales non sunt. Verum maior faciliè negari potest ex dictis capite secundo: & vnionem falsam esse in loco constabit.

31. Oppones secundò: vnus gradus caloris omnino æqualis alteri simul cum illo subiectum magis calidum efficit: ergo à fortiori vnus gradus caloris alio maior, ac perfectior subiectum magis calidum efficit: ergo intensio, ac excessus caloris per gradus perfectionis inæqualis optimè explicari potest. Hoc argumentum id tantum probat, fieri posse, vt qualitas per gradus perfectione inæquales intendatur; non verò quod de facto ita vluueniat.

32. Oppones tertio: calor intensus perfectiores operationes, perse loquendo, sortitur, quam calor extensus: siquidem calor intensus ad formam substantialem ignis disponit, ad quam tamen calor quantumlibet extensus disponere nequit: at perfectione effectuum, & operationum perfectionem etiam principiorum metiri solemus: nec alia de causa hominem equo perfectiorem iudicamus. Respondeo, quod calor intensus ad formam substantialem ignis disponat, non à mera eius entitate proficisci, sed ab eius vnione quoad omnes suas partes cum vno eodemque subiecto: cum tamen partes caloris extensi per plura subiecta dispersæ sint: huc enim spectat vulgare dictum: *Virtus vnitæ fortior*.

33. Dices: ergo saltem vnio caloris intensi erit substantialiter perfectior vnione caloris extensi; cum calor intensus, & vnitus, magis perfectè operetur, quam calor extensus, prout etiam vnitus: consequens autem est absurdum: siquidem vnio intensiua, & extensiua, quamuis specie logica differant, vt sæpe sæpius in simili facti sumus; ceterum specie physica, & perfectionis gradu differre nequeunt, cum vtriusque extrema eiusdem perfectionis & speciei sint; qua ratione vnionem essentialiẽ hominis per totius corporis membra fusam, eiusdem vbique perfectionis esse, eiusdemque speciei physice edocebimus infra libro decimo.

34. Respondeo: quemadmodum plures homines plura pacis, & belli opera perfectissima exercere possunt, si quodammodo approximati sint, & in vnum exercitum, aut ciuitatem confluant; quæ tamen exercere non possent, si omnino separati, & distantes essent: quin tamen hinc se-

quatur, homines perfectius existere in loco cum prope se existunt, quam cum inuicem longissimis intervallis distant: ita similiter gradus caloris in eodem subiecto per intentionem vniti perfectius operabuntur, quam si diuersis subiectis per extensionem vsiantur, quin propterea vniones intensiua & extensiua quoad perfectionem æquales esse debeant. Respondeo secundò: sicut calor extensus potuit esse intensus: ita similiter quamuis vnionem extensam potuisse esse intensam, siue caloris intensi vnionem, videlicet si cum aliorum graduum vnionibus respectu eiusdem subiecti coniuncta fuissent, atque adeo vniones intensas & extensas, per se loquendo, eiusdem perfectionis operationes respicere, & ad formam substantialem æque disponere posse, sicut ad earum æqualitatem oportet.

35. Quod diximus, gradus intensiōis esse æquales, necnon similes, assertores habet eos, quos supra cap. 1. ad finem retulimus. Quod verò asseruimus gradus intensiōis æquales esse tametsi diuersæ speciei, ac dissimiles sint, non paucis recentiorum philolophorum placuisse comperio.

CAPVT V.

Quid de inæqualitate graduum sentiendum sit?

36. Quarta nostræ sententiæ pars sit, gradus intensiōis inæqualis perfectionis esse posse, satque verisimile esse, quod de facto etiam eam inæqualitatem sortiantur. Hoc etiam solutione argumentorum perspicuum erit. Quapropter oppones primò. Gradus intensiōis sunt similes & eiusdem, non verò diuersæ speciei, ob ea argumenta, quæ supra capite secundo proposita sunt: partes similes nequeunt esse inæqualis perfectionis, sicut è conuerso res dissimiles non possunt esse æqualis perfectionis: vt patet in mysterio triados, in quo id mirabile est, quod cum dissimilitudine personarum earundem æqualitas cohareat. Verum huic argumento respondeo, negata maiori: iis de causis, quas supra capite tertio proposuimus.

37. Oppones secundò: cum subiectum redditur valde calidum; aut per gradus æquales calefit, & ita intensum habetur: aut per gradus inæquales; & tunc sublato primo gradu caloris, & remanente saltem diuinitus solo secundo gradu; vel subiectum manet tam calidum vt solius secundi gradus, ac antea per primum, & secundum; & sic intensio caloris non habet latitudinem gradualem, sed in solo vno gradu perfectiori consistet in huiusque præsentia gradus anteriores superfluent, quod tamen capite primo impugnatum manet: vel in eo euentu subiectum erit minus calidum, quam antea, & sic accessio gradus minus perfecti ad perfectiorem subiectum magis calidum efficit: ergo à fortiori gradus æqualis alteri simul cum illo subiectum magis calidum efficit. Respondeo, hoc argumento solum concludi, possibilem esse intentionem, quæ per gradus æquales fiat; at quod de facto ita ferere habeat, neutiquam eo conuinci.

38. Oppones tertio: si duo luminosa concurrant, vnumque in sphaera actiuitatis operetur; ambo certè in aliqua æris parte intentionem lucem producent

producent, quàm si ibi alterum seorsum ab altero illuminaretur: ex eo quod duo luminosa prope se ponantur, neutrum eorum perfectiorem effectum producat, cum alterutrum alteri omnino extrinsecum sit: ergo intensior lux eo ipso perfectior non est. Rursus oppones quartò: & præcedens argumentum corroborabis. Si luminosum in opacum incidat, intensius quam antea operabitur, ut quidquid extensionis ei deperit, intensione lucis compensetur; at luminosum, eo quod in alicuius loci opacitatem incidat, perfectiorem quam antea lucem non producat: cur fortuitus ille euentus eius operationem perficiat? ergo intensior lux non est perfectior.

39. Ad prius tamen argumentum respondeo, negata eius minori: cum enim virtus omnis vnita fortior sit; quid mirum, si duo luminosa, cum in eadè quasi actiuitatis sphaera vniuntur, perfectius quàm antea operentur? Sic etiam in opposita sententia octo gradus caloris seu similes, seu dissimiles sint, subiectū suum ad formam substantialem ignis vltimo disponunt. Quod si quatuor illorum in vno subiecto, & alij quatuor in alio existerent, ad eam ita non disponerent: ergo iam octo gradus caloris coniuncti ad effectum perfectiorem dispositiue concurrunt, quàm si seiuncti, ac distantes essent: idem ergo de duobus luminosis dici potest, ac debet. Ad secundum argumentum similiter respondeo, non esse mirum, quod luminosum in opacum incidens intensiue perfectius operetur quam antea: siquidem in tali euentu extensiue imperfectius operatur quam antea, ut est exploratum: nec video cur fortuitus ille euentus sit sufficiens occasio huius prioris, & non possit ei priori occasionem præbere.

40. Oppones quintò: si gradus essent inaequales in perfectione, & posteriores prioribus perfectiores essent; hoc ipso & maiori gratia, & dignitate personæ operantis, eius merita cæteris paribus crescerent: consequens est absurdum: ergo, &c. Maior probatur: namque si quis iustus gratulve ut duo, aliusque iustus, gratulve ut sex opus aliquod bonitatis moralis exerceant, ac minus iusto in præmium sui operis tertius gradus gratiæ conferatur, necesse quidem erit, ut magis iusto septimus gradus gratiæ conferatur, (aliquod enim augmentum gratiæ ei debetur, nullum autem septimo gradu minus esse potest:) at septimus gradus gratiæ est longè perfectior tertio gradui: ergo alteri maius præmium, quam alteri confertur: at non ob maiorem dignitatem operis, quàm utrobique æqualem esse supponimus: ergo solum ob maiorem dignitatem personæ operantis: ex hac igitur merita, & præmia crescunt.

41. Consequens autem minoris absurdum esse breuiter ostenditur: primò quia fieret, personam magis sanctam remissiue operantem plus semper mereri, quam hominem minus sanctum intensione operantem. Si enim duobus gradibus gratiæ, quos hic antea habebat, centum gradus per modum præmij addantur; certè mille gradibus, quos ille antea habebat, saltem vnicius gratiæ adijcitur: millesimus autem primus gratiæ gradus cæteris omnibus superioribus perfectior est. Secundò, quia si merita possunt semel crescere & maiori gratia, certè & gratia consequenti crescent. Si enim iusto alicui præceptum diligendi Deum in instanti imponatur, omnis eius iu-

R. P. Lyncei Philosophia Tom. II.

stitia, & gratia à dilectione Dei præcepto iniuncta dependet, velut à conditione sine qua non conseruaretur: quare est consequens dilectionem Dei; atque aded hac vel à nulla gratia; vel certè à gratia consequenti dignificabitur, magisque meritoria reddetur. Quod autem merita ex gratia consequenti crescere nequeant, videtur perspicuum: quia aliàs quiuis actus iusti esset magis, magisque in infinitum meritorius, atque innumerabiles gradus gratiæ obtineret: nam ratione gratiæ consequentis per modum præmij aliquid gratiæ amplius mereretur, & ratione etiam huius aliquid aliud, & sic absque vilo termino, vbi vnum gratiæ præmium alterius quasi meritum esset.

Ab hoc argumento Theologico breuiter quidem, proptè nostri instituti ratio postulat, me expedio. Atque in primis eius minor à multis satis probabiliter negari solet. Ex quorum sententia ad primam eius probationem dico, hominem minus Sanctū tanta intensione operari interdum posse, ut meritum hominis sanctissimi non solum æquet; sed etiam superet, itavt si hic vnum gratiæ gradum supra millesimum mereatur, fiat ut ille decem, aut cētum pluresve supra millesimum, ipsamque millesimum supra anteriores, quos habuit, mereatur. Ad secundam probationem ex iisdem Authoribus dico: cum iustus præcepto diligendi Deum vrgetur, eius gratia & iustitia per accidens est consequens dilectionem Dei: cuius signum est, quia si præceptum per accidens ignoraret, aut tale præceptum positum non esset, seorsum à dilectione illa Dei pristina gratia, & iustitia eius hominis ei facta tecta maneret; at gratia collata intuitu operis, & per modum præmij est gratia consequens per se, & non per accidens opus bonum: nisi enim præcederet opus bonū, in nullo euentu præmium gratiæ iusto conferretur: quocirca ex gratia consequenti per accidens dignificari potest meritum operantis; secus verò ex gratia consequenti per se: priorem autem dignificationem probant aduersarij: non verò posteriorem; ex qua sola processus in infinitum rectè sequi videtur.

42. Maior etiam argumenti propositio negari potest. Ad eius probationem respondeo, gradus gratiæ non esse indiuisibiles, proptè ab aduersariis falso supponitur, sed potius in infinitum diuisibiles: quare, cum iustus ut duo merito sui operis tertium gradum gratiæ obtinet, iustus ut sex æqualiter operans non meretur totum integrumque septimum gratiæ gradum, sed aliquas eius paucissimas partes: at plures secundi & imperfectiores gradus æquivalent fortasse paucis sexti, & perfectioris gradus, & ad æque claram, ac perfectam Dei visionem obtinendam deservire possunt; haud aliter ac plures argenti partes paucioribus auti in ordine ad vsum hominum æquivalent: vnde vterque iustus inæqualiter talis, æqualiter tamen operans æquale præmium merebitur. In sententia etiam constituyente continuum omne ex solis indiuisibilibus finitis responderi potest, septimum gratiæ gradum, licet tertio perfectior sit, tamen non magis excedere sextum, quàm tertius secundum excedit: cum ergo non nisi pro mensura excessus aliorum supra alios gratiæ gradus hominem magis sanctum denominent; in eo verò quo æquales sunt, eum magis non sanctificant; alias

Z

alias intensio gratiæ per gradus æquales fieret: certe septimus gradus gratiæ, quæ est eius indiuisibilitas, totus & integer iusto vt sex collatus haud magis eius sanctitatem promouebit, quam sanctitas iusti vt duo æqualiter operantis per tertium gratiæ promouetur: ac proinde ambo æqualiter merebuntur. Summa est, quod præmium vtriusque est solus excessus tertij, & septimi gradus respectu aliorum superiorum: cum ergo excessus vtriusque gradus sit æqualis, præmium etiam vtriusque iusti æquale erit.

CAPVT VII.

De intensione actuum intellectus, & voluntatis absque additione graduum?

44.

Arbitor qualitates intentionales, cuiusmodi sunt actus intellectus, & voluntatis, absque additione graduum intendi, & absque eorundem detractioe remitti: sola videlicet actus imperfecti in alium indiuisibilem perfectiorem; aut perfecti in alium minus perfectum mutatione. Hæc, quæ quinta, & vltima nostræ sententiæ pars est, hunc in modum probatur. Si actus voluntatis additione graduum intendi posset, etiam actus inefficax voluntatis posset reddi efficax additione partium similium, aut dissimilium: consequens est absurdum: ergo & illud, ex quo sequitur. Sequelam probō: quia calor inefficax ad ignem, additione graduum redditur efficax ad productionem ignis: ergo si actus voluntatis graduum etiam capax est de inefficaci ad efficacem migrare poterit. Consequens autem absurdum esse manifestè hoc argumento suadetur: si quidem actus inefficax odij v.g. quantavis additione partium non redditur incompossibilis cum amore efficaci circa idem obiectum: ergo nec efficax: antecedens probatur: si quis haberet ex octo motibus octo actus inefficaces odij, siue nolitionis, adhuc cum hic omnibus componi posset actus efficax amoris, aut volitionis circa idem obiectum, vt experimento constat in eo, qui aduersus consilia plurimorum, quæ nonnullam vim ei afferunt, rem tamen quam dissuadent aggredditur: ergo a fortiori, esto circa idem obiectum, idemque motuum multiplicentur volitiones inefficaces, non obstante ea multiplicitate semper erunt compossibiles cum amore efficaci eiusdem obiecti.

45.

Arguo secundo: quia si actus intellectus additione graduum intendi posset, actus obscurus reddi posset clarus circa idem obiectum: consequens est absurdum ergo. Sequela probatur: quia lux remissa, & obscura additione graduum peruenit ad claritatem lucis intelsæ: actus intellectus est quædam lux, & claritas intentionalis: ergo si graduum capax est, eorum accessione obscuritatem cum claritate commutare poterit. Minor autem probatur: tum quia sequeretur fidem alicuius mysterij posse fieri notitiam eius euidentem; quod tamen aperte repugnat, cum fides obscuritatem essentialem habeat, & argumentum rerum non apparentium in scriptura definiatur: quocirca non magis fides in notitiam euidentem, quam animal rationale in irrationale transire potest: tum etiam quia actus naturalis additione partium nequit effici supernaturalis, vt nemo non dabit: idem

igitur dicendum est de fide, & visione beata: sic vt enim actus naturalis & supernaturalis à diuersis principiis oriuntur, & ad diuersos status attinent: alter nimirum à principio supernaturali; alter à principio naturali: alter ad statum gratiæ; alter ad statum naturæ; sic fides, & visio Dei ita instituta sunt, vt altera ad statum viæ, altera ad statum patriæ attineat: & vna à lumine fidei; alia verò à lumine gloriæ oriatur.

46.

Arguo tertio. Deus etiam obiectum creatum modo inefficaciter; modo remissè, modo intensè amat: at non per additionem, aut detractioem graduum realiter distinctorum: idem ergo de voluntate creata dici poterit. Dices, ex eo quod Deus non discurret ab vno actu ad alium inferri nequit, nos etiam discursus expertes esse: ergo similiter ex eo quod amor diuinus modo efficax, modo inefficax, modo maior, modo minor respectu alicuius obiecti sit absque additione, aut detractioe graduum perperam inferitur, id ipsum de actibus nostræ voluntatis dicendum esse. Respondéo, imperfectionem discursus absque vilo discursu velsola experientia in nobis compertam esse, cum tamen intensio gradualis actuum nostri intellectus, & voluntatis nulla experientia, ac nulla etiam ratione colligi possit: proinde, &c.

47.

Quapropter quarto & vltimo argumentor. Rationes, quibus probari consuevit, qualitates physicas additione graduum intendi, eorumque detractioe remitti, in actibus intellectus nullam vim habent: cuiusmodi ergo multiplicitas graduum tanquam superuacanea reici debet. Antecedens probatur: namque in primis, quod ex intensioe qualitatis physice minimè graduale sequitur, solum esse destructiuum lucis, & ignem caloris, id in intellectu, & voluntate inconueniens non est, sed potius necessariū: si quidem voluntas pro innata sibi libertate modò actum aliquem producere, modò destruere potest: intellectus etiam ad productionem, & destructionem suorum actuum, tametsi liber non sit, indifferens tamen est. Deinde quod ex intensioe caloris neutiquam graduale deducitur, calorem intensum aquæ remitti non posse; videlicet quia calor remissus nec ab aqua, nec ab alia causa denuo produci potest: hoc, inquam, in intellectu, & voluntate non sequitur: si quidem, cum voluntas remissius quam antea, amat, ipsa morem minus perfectum efficit, & intellectus etiam actum magis clarum cum minus claro commutare potest. Tandem, quamuis experientia nobis constet, alterationem intensiuam, & continuam, nouumque calorem in subiecto absque vlla interruptione semper produci, at quod nouos intelligendi, & amandi actus continuo producamus quoniam experimento nobis constare poterit: cum inopia spirituum animalium exercitium intelligendi, & amandi crebro interrumpi faciat, & si quando continuatur, non tam nouorum actuum productio, quam priorum conseruatio continuata esse videtur.

48.

Et quidem maiorem claritatem actuum intellectus, quam nos eorum intensioem ex communis antiquorum, & recentiorum Doctorem loquendi modo, appellauimus, haud fieri additione gradus ad gradum, sed mutatione vnius cognitionis in aliam specificè diuersam, & perfectiorem tuerent nobiscum Salas 1. 2. tom. 2. tract. 10. disput. 1. sect. 2. num. 4. & disput. 2. sect. 4. num. 8. ac Pet. VVading. de Incarnat. disput. 6. dub. 3. §. 4.

Quamuis

Quamvis autem hi Authores è contrario existimant actus voluntatis gradualiter intendi, partiumque similium, aut dissimilium additione maiorem, magisque efficacem propensionem ad obiectum eos sortiri: ceterum hoc falsum esse constat, & ex dictis suprâ, & exinde etiam quod nulla ab ipsis solida ratione probetur. Fugient item ex toto nostrâ sententiâ de intensione actuum intellectus & voluntatis Durandus, Gofredus, & alij, quos cap. primo retulimus.

C A P U T VII.

De intensione per actionem reflexam.

49. **A**ctio in directam, & reflexam diuidi consuevit. Actio directa est, cuius terminus ab agente principali linea recta egreditur: reflexa verò est, cuius terminus eadem linea ad agens principale reuertitur. Dubitabis tamen primò, an actio reflexa qualitatem semper intendat; vel aliquoties eam duntaxat extendat, & si ea extensio intensiois speciem præ se ferat? Sunt enim nonnulli, qui existimant, lucem per reflexionem non intendi propriè, sed solum extendi, quatenus corpuscula opaca aëri intermixta per actionem versus vnum tantum latum illuminantur & per actionem reflexam versus aliud latum luminoso obuersum collucent. Verùm hæc opinio impugnatur, & actionem reflexam non minus quam directam intensiois deseruire posse suadetur; primò, quia calor per reflexionem intenditur, & non solum extenditur, siquidem calor corpusculi aëri intermixta penetrat, eaque versus omne latum vniformiter difformiter calefacit: quare actio reflexa caloris cum non nisi in subiecto calido producit, sicuti ad intensioem oportet: cur ergo lux per actionem reflexam intendi nequeat? Dices, quia corpuscula opaca calore directo, non verò luce directa penetrari possunt. Contra tamen: quia nubes latis densæ, & compactæ luce penetrantur, atque ob id varios colores aspectui obiciunt: qui ergo fieri poterit, vt corpuscula illa aëria, nubibus minus crassa, opaca tamen, & luci omnino imperuia sint? Deinde quamvis eiusmodi corpuscula per reflexionem extensiuè tantum illuminari possint ob eorum opacitatem; cur aër suapte natura diaphanus per actionem reflexam lucem non solum extensam, sed etiam intensam recipere nequeat? haud secus ac calor per reflexionem non solum extenditur, sed etiam intenditur.

50. Secundò impugnatur ea opinio: quia iuxta eam si quis respiciat directè lucem, & retro luminosum se collocet, non apparebit ei aër magis lucidus, cum datur reflexio lucis, quam si non daretur. Siquidem in eo euentu non videbit latera corpusculorum sibi obuersa, ac per reflexionem denuo illuminata. Consequens autem experientiæ repugnat. Tertiò tandem impugnatur ea opinio: quia species diuersæ, & reflexæ eiusdem obiecti in eodem subiecto videlicet in pupilla vel in aëre recipiuntur: ergo etiam lux directa, & reflexa in eodem subiecto suscipientes, sicut ad intensioem oportet.

51. Dubitabis secundò, cum lucerna v.g. in locum opacum incidit, à quonam agente tunc reflexio

R. P. Lyncei Philosophia Tom. II.

lucis producat: Aliqui enim à sola lucerna: aliis à sola luce directa per aëra sparsa, & nonnulli à sola luce directa in superficie parietis refracta eam produci existimant. Ego vero nullam ex his causis à productione lucis reflexæ arcendam esse arbitror. Ea namque causa lucem reflexam intendit, quæ ab eius extensione per actionem directam impeditur: actio enim reflexa, & intensio eam terminans ad id à natura prouisa est, vt damnum actionis directæ & extensionis compenset: vnde ei agenti assignanda est, cui corpus obuium damnosum fuit: at lucerna, & lux aëris intermedij, necnon lux in extrema parietis planitie supernatans sublato corporis opaci impedimento lucem extenderent, & actionem directam magis proferrent: igitur omnes hæc causæ reflectunt, reflexamque intendunt.

Obiicies primò: nequit esse eadem causa lucis directæ & reflexæ; sed lucerna est causa lucis directæ: non ergo reflexæ. Maior probatur: quia cum pila ad parietem impellitur, & à pariete repellitur, non est eadem causa impulsus reflexi, & impulsus directi: sed alter est à proiiciente pilam: alter verò à pariete: ergo similiter, &c. Respondeo: impulsus directus, & reflexus sunt contrarij, & ab eodem subiecto mutuo se abigunt, illudque in diuersas oppositasque partes versant: quare non est mirum, quod non sit eadem vtriusque causa, sicut frigoris, & caloris eadem non est causa. Adde, quod proiciens pilam nec simul cum directo impulsu reflexum etiam, & contrarium in eam imprimere potest: aliàs pila in contrarias partes simul ageretur; nec etiam post impulsu directum producere potest reflexum: quia tunc à pila distat, eamque non contingit. Hæ autem rationes in luce directa, & reflexa non procedunt, vtpote quæ contrariæ non sunt; sed potius in eodem subiecto coherent, quæque etiam in eo à qualitate impulsus differunt, quod sine contactu, & indistantia à causa sua produci possint.

Obiicies secundò: nullum agens se ipsum intendere potest: at, si lux reflexa aëris ab eiusdem luce directa produceretur, lux directa seipsam intenderet. Respondeo: nullum agens se ipsum intendere potest, per actionem directam: vel quia aliàs nulla daretur intensiois sphaera, nullusque terminus, vt superius hoc ipso tractatu ostensum manet: at per reflexionem quæuis qualitas seipsam intendere potest; quia, esto se ipsam ita intendat talis intensiois sphaera optima ratione præscribi poterit: nimirum si qualitas illa per actionem reflexam totidem gradus intensiois in se producat, quot per actionem directam extenderet, si non esset impedita.

Obiicies tertiò: simile non agit in simile: at lux, per superficiem parietis diffusa, est similis luci in aëre existenti, vel quod magis refert, ea remissior est, vtpote quæ à lucerna magis distat: igitur in lucem aëris per reflexionem agere, eamve intendere nequit. Respondeo, in primis simile agere posse in simile per reflexionem, esto directe nequeat, vt paulo supra aiebam. Deinde lucem directam in superficie parietis eminentem esse magis remissam luce aëris, eo quod magis distat ab agente principali: ceterum lucem parietis tam directam, quam reflexam esse proculdubio intensiorem luce directa vicini aëris, ac proinde in illam agere, eamque intendere posse.

Z z C A P U T

CAPVT VIII.

De intensione per anteperistatim.

55. **I**ntensio diuidi solet, in eam, quæ fit per antiperistatim, & in eam, quæ seorsim ab illa exercetur. Porro qualitas aliqua per antiperistatim, siue circumobstentiam producta, & intensior facta, aut est connaturalis subiecto, vt cum æstate calidissimis solibus omnia vsultante, aquæ tamen fontium, ac puteorum frigidiores redduntur: aut huiusmodi qualitas subiecto suo præternaturalis est, vt cum eadem aquæ, hyemali frigore vndique obsessæ tepescunt, & calorem concipiunt. Prior intensio qualitatis est ab intrinseco: quia, cum frigiditas aquæ ad sui conseruationem naturalem quandam inclinationem habet, non est mirum, quod qualitate contraria, calore scilicet, circumcirca oppugnata, hoc ipso se se intendat, & crescente causa sui interitus, arma ad se tuendam sibi prouideat, nouosque frigiditatis gradus in societatem certaminis ac periculi adsciscat. Posterior vero intensio est ab extrinseco: quia interiores telluris partes hyemali frigore compressa exhalationes calidas poris suis inclusas exprimunt, & in aquas fontanas, atque puteales effundunt.

56. Hæc quamuis ita communiter explicari soleant: aliter tamen ab aliquibus explicantur. Quod etiam ad priorem antiperistatim attinet, Marfilius 1. de generat. quest. 18. Venetus, & alij docent, aquas subterraneas æstiuo tempore supra modum frigescere, non quod præuia earum, ac natua frigiditas se se immediatè augeat, & intendat, sed quod species intentionales vsque ad circumsians contrarium, ambiensque calidum emittat, quæ ab eo reuerberatæ, & ad subiectum, vnde exeunt, reuersæ vberiore illi frigiditatem iniiciunt. Contra tamen arguo: quia: vt species impressa hominis hominem non producit, non conspicio, qui fieri possit, vt species frigiditatis frigiditatem producat: præsertim, cum vnaquæque species ad obiecti sui representationem, non verò effectiorem primario instituta sit. Secundò quia falso supponitur, species impressas frigiditatis ab ea in distans effundialias aquam frigidam à nobis procul positam sentire possemus.

57. Quod vero attinet ad posteriorem antiperistatim, non pauci cum Galeno lib. 3. de simpl. medicamentis cap. 3. docent, aquam puteorum, ac fontium brumali tempore reipsa calidissimam non esse; esto ob frigus sensiterij valde calida nobis appareat: haud aliter ac in thermis è contrariò vsuuenit, vbi si quis aquam tepidam ac modicè calidam basio illaram tangat, eam frigidam arbitrabitur. Contra tamen argumentor: quia si quis valde calidus existens aquas subterraneas tangat, calidas eas experietur: at non ob frigus sensiterij: ergo ob realem, & veram frigiditatem ipsarum aquarum. Adde, quod eiusmodi aquæ hyemali tempore fumant, calidumque halitum, ac vaporem expirant: quod, nisi re ipsa nimis calefcerent, fieri non posset.

58. Alij verò admittunt, aquas subterraneas bru-

mali tempore reipsa supra modum calefieri, non tamen ab extrinseco, sicut nos supra edocuiamus; sed ab intrinseco: eò videlicet quod calor valde remissus earum aquarum sese intendat, nouosque caloris gradus producat: haud aliter ac earum frigiditas æstiuo tempore per antiperistatim se se intendit. In contrarium tamen est, quod aqua summè frigida, ac proinde omnis caloris expers hyemali tempore paulatim incalcescit, summoque illo frigiditatis gradu deiicitur: at non vi alicuius caloris remissi, cum nullus præcesserit. Deinde, esto calor aliquis remissus in aqua præcederet, non esset cur ille se per antiperistatim intenderet: frigiditas enim excellens, cui in eodem subiecto commixtus est, eius vim retunderet, maiusque ad intensiorem, sui que augmentum ius, quam calor haberet.

CAPVT IX.

De intensione per reactionem.

59. **A**gentia naturalia qualitates intensas non solum agere, sed etiam redigere tum plerorumque philosophorum consensus, tum etiam ipsa experientia suadet: vt enim aliis exemplis supersedeam, si quis lapidem frigidum apprehendat manu, & manus sensim frigescat, & lapis incalcescat. Qui tamen oppositum tueretur, opponunt primò. Calidum, & frigidum aut sunt æqualis intensiõis, aut inæqualis: si æqualis, neutrum qualitate sua alterum ex toto aut ex parte priuat: quemadmodum, si duo homines æqualium virium in porta aliqua concurrant, & vnus ingredi, alius egredi nitatur; neuter alterum loco deiiciet: at si calidum, & frigidum reagerent alterutrum qualitatis suæ diminutionem ab altero pateretur. Quod si sint inæqualis intensiõis, solum illud agens, quod intensiori ac fortiori qualitate præditum fuerit, in alterum aget, vt per se constat, & communis illa paræmia significat: *Actio non procedit nisi à proportionem maioris inæqualitatis.*

60. Respondeo tamen, siue agentia contraria æqualia sint, seu inæqualia, reactionis capacia esse. Exemplum autem duorum de loco congradientium parum vrget: siquidem tunc etiam datur reactio: & quamuis neuter alterum de loco deturberet, tamen per mutuum, & contrarium impulsu vnus alium priuat illo impulsu, quo se in alterius locum propellit. Proloquium verò oppositum non de contrariis; sed de similibus procedit; elusque sensus est, fieri non posse, vt cum duo sunt omnino similia in aliqua qualitate, in eaque nullam habent inæqualitatem, alterum tamen in alterum agat, atque illud intendat.

61. Opponunt secundò: cum ignis verbi gratia lignum calefacit vt octo, illudque ad formam ignis vltimo disponit, non potest lignum in eo instanti reagere in ignem, eumve infrigidare, & vi frigoris eius calorem imminuere: aliàs ignis non esset summè calidus siue calidus vt octo, ac proinde ligno calorem vt octo impertire non posset. Respondeo et si reactio in principio congressus detur, non tamen semper durat: quare, cum quis

qui lapidem frigidum manu apprehendit, reactio tandem aliquando cessat, & manum nostram amplius non frigeri experimur: vnde toto eo tempore, quo durat reactio, & repassio inter lignum, & ignem, ignis lignum calefacere nequit, sicut argumento facto conuincitur. Ceterum cum cessat reactio, & lignum igni tandem succumbit, tunc non erit cur ignis calorem vt octo in lignum imprimere nequeat.

62. Opponunt vterius: si ignis accendatur in vertice alicuius montis niue cooperti; sanè inter niuem & ignem ea parte qua se contingunt non poterit dari reactio: alias vna eademque pars ignis summum calorem, & simul aliquem frigoris gradum habebit: hunc videlicet per reactionem ignis: illum autem, vi aliarum partium ignis, quæ non est cur in eodem subiecto tantundem caloris producat, quantum frigoris in eo nix continua producit. Respondeo: cum ignis per reactionem niuis aliquantulum frigeat, & vltimo caloris gradu deiicitur, in eodem instanti accipere non posse à reliquis partibus ignis eundem vltimum caloris gradum, quem amisit: alias eum simul haberet, & non haberet: quare non nisi in instanti sequenti ignis potest vincere niuem, & partem ab ea frige factam ad suum calorem restituere.

CAPVT X.

De intensione quatenus resistentia obnoxia?

63. **R**esistentia qualitativis intensi à se inuicem fieri solita duplex est, positiua nimirum ac negatiua: resistentia positiua cum reactione supra explicata coincidit, & est, qua passum impressione qualitatis contrariæ se ab agente tueretur, vt cum calida frigidis, humida siccis remittuntur, resistentia negatiua est, qua passum absque vllius qualitatis productione agenti obstitit: qua ratione, si cælum formaliter frigidum non est, ab igne elementari se se defendit. Prior resistentia à nullo non admittitur: posterior verò, resistentia ab aliquibus negata præsertim in substantiis sublunariis hunc tamen in modum probatur: cum calidum, & frigidum applicantur, non semper durat vtrunque reactio, & repassio; sed aliquando cessat: tum videlicet, cum vna qualitas nimis augetur, altera verò nimis diminuitur aut absolute, aut respectu subiecti, cui debita est: ergo post aliquod spatium temporis nec calidum in frigidum, nec è contra aliquid operatur: tunc autem vtrumvis alteri resistit; propterea enim ab altero nihil patitur, quia ei resistit; at alterutrum alteri non resistit per resistentiam positiuam in actione positam: ergo per solam resistentiam negatiuam, siue per quandam exigentiam negatiuam, qua alterum ab altero nihil amplius pati postulat.

64. Rursus cum calidum vt septem, & frigidum vt septem opponuntur, & in instanti B. sequenti alterum ab altero vnum gradum frigiditatis, vnumque etiam caloris accipit; idcirco eum solum, & non plures accipit, quia pro priori naturæ resistit alterutrum contrario suo: at non-

R. P. Lyncei Philosophia Tom. II.

dum per resistentiam positiuam: ergo per solam resistentiam negatiuam: maior conspicua est: minor suadetur: quia pro illo priori calidum non producit in contrario suo calorem; sed solum pro posteriori signo naturæ, in quo ab eo frigiditatem recipit: at productio caloris est resistentia positiua: ergo pro illo priori nulla datur resistentia positiua: proxima maior probatur: namque si calidum prius naturæ calorem ageret in contrario suo, quam frigiditatem ab ea repateretur, parique ratione frigidum prius naturæ produceret frigiditatem in subiecto calido, quam ab eo calorem reciperet, productio caloris, ac productio frigoris mutuo, ac vicissim se natura producerent: alterutra enim productio est reactio, & alterutra est repassio: vnde si reactio est prior repassione à se distincta, sanè alterutra productio alia prior natura erit.

Tertio ab aliquibus eademmet resistentia probatur: quia ferrum cultro resistit, ne ab eo scindatur: at non per impressionem alicuius qualitatis contrariæ: ferrum enim ferro contrarium non est, nullumque simile in aliud simile qualitates destructiuas imprimat: ergo ferrum cultro non positiuè; sed negatiuè resistit. Hoc argumentum, quamuis probabile sit, probabile tamen est, ferrum cultro imprimere impulsu contrarium, quo eius aciem retundat, atque à se auertat: haud aliter ac pila à pariete quantumlibet immota repellitur.

Porro autem hæc resistentia negatiua in aliquo rerum ordine efficere potest, vt subiectum in fine vnius horæ verbi gratia aliquid ab agente pariat, à quo in toto spatio antecedenti nihil omnino perpeffum fuit. Ratio est, quia etsi virtus agentis in quouis instanti eius spatij eadem sit, nullumque augmentum recipiat, parique ratione resistentia negatiua passi ab eius entitate, & exigentia indistincta, semper eadem sit: ceterum nec agens est potens in illud passum, nec passum resistit ei agenti pro omni & quouis instanti eius spatij, sed tantum pro aliquibus. Sic materia in instanti, quo habet vnam formam, aliam etiam ad quam magis disposita est, postulat; non tamen pro eo instanti; sed pro alio. Sic etiam volitio Dei efficax terminata ad existentiam Angeli in quouis instanti, non tamen pro quouis eam decernit, atque efficaciter producit. Quamuis autem huiusmodi resistentia negatiua possibilis sit, eam tamen actu dari nequitquam crediderim, quin potius cum Themistio lib. 7. physic. & aliis probabilius arbitror, lapidem positum supra asserem, etsi eum continuò non frangat, eum tamen ad fractionem per qualitates contrarias disponere: & stillas, quæ affluo casu excauant lapidem continuò disponere ad scissionem, etsi eum continuò non scindant, neque singulis stillicidiis seorsim sua ramenta respondeant.
